

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๑/๒๕๖๒
วันศุกร์ ที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๒ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องประชุมสุทธิพร จีระพันธุ์ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข	เลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๒. พันจ่าเอกประเสริฐ มาลัย	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	รองประธานกรรมการ
๓. นางสาวสุกัญญา จันนัย	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	คณะกรรมการ
๔. นางวิไลกัลยา สารพันธ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	คณะกรรมการ
๕. นางสาวธนิยา ปฐมสุบรรณกุล	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๖. นายชัยชนะ นาคะเกตุ	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่ และสารบบที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางสาวเสาวคนธ์ เลาวะยานนท์	ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	คณะกรรมการ
๘. นางกาญจนา เดชจินดา	ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	คณะกรรมการ
๙. นางสาวสิริจิตรา ฤกษ์บ้าย	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยี	คณะกรรมการ
๑๐. นางเมตตา ไหมหนองกอย	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	คณะกรรมการ
๑๑. นายประกอบ ยิ่งชล	ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในเขตปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๓. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๔. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๕. นางดารณี ชนะชนม์	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และเลขานุการ
๑๖. นายประเสริฐ กองสง	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗. นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นางสาวเกยูร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายเจริญชัย พรรณภาพ
๒. นายสุริยน พัทธครุฑานนท์

หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

ติตราชการ
ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ๑) นางสาวกานดา ศากยะโรจน์
- ๒) นายวิสุทธิ์ เลิศไกร
- ๓) นายณัฐพล ขานหมัด
- ๔) นางสาวพรพรรณ ปะทาเส
- ๕) นายสมเจตน์ บัวดี
- ๖) นายอิทธิพันธ์ ศรีภมร
- ๗) นางสาวชนาภัทร พรรณภาพ
- ๘) นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว
- ๙) นางสาววนิดา คุณวงศ์
- ๑๐) นายณกมล มนต์รี
- ๑๑) นายเจษฎา นุ่มนึ่ง
- ๑๒) นางสาวนภาพร จาริชา
- ๑๓) นางอภิญญา แพชนะ
- ๑๔) นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น
- ๑๕) นางสาวอมรรัตน์ ชมเชย
- ๑๖) นางสาวธนธรรณ์ อัดถไพศาล
- ๑๗) นายอภิชาติ วงษ์คำ
- ๑๘) นางสาวอัญชลี ช่างตระกูล
- ๑๙) นางสาววิมลมาศ โอสเสณ
- ๒๐) นางสาวนภาพร วงศ์คณิต
- ๒๑) นางสาวประภัสรา ขอรรัตน์
- ๒๒) นายปราโมทย์ จิตต์สกุล
- ๒๓) นางปาริชาติ แก้วนิล
- ๒๔) นายอนุชา จันทา
- ๒๕) นายกุลพล รัตนโสภณ
- ๒๖) นางสาวผกาดี หนูมาก
- ๒๗) นางสาวแพรววี เคหะสุวรรณ
- ๒๘) นางสมศรี ดำรงค์กุล
- ๒๙) นางสาวณัฐชานันท์ อภิวัฒน์ธนิกุล
- ๓๐) นางสาวสทิธภรณ์ นาคสีดี
- ๓๑) นางสาวสุรติวดี ภาคอุทัย

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
วิศวกรการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
วิศวกรการเกษตรชำนาญการ
ผู้แทนผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพระราชดำริและ
โครงการพิเศษ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

- การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งนี้ เป็นการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๒
- ประธานคณะกรรมการวิชาการ (ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข) แจ้งเวลาการรดน้ำดำหัว

ผู้บริหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประจำปี ๒๕๖๒ จากเดิมเวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นเวลา ๑๐.๐๐ น.

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

นางดารณี ชนะชนม์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน นำเสนอรายงานการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ วันอังคารที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ ให้ที่ประชุมรับทราบและพิจารณา รายละเอียดปรากฏตามเอกสารประกอบการประชุม หากมีการแก้ไขแจ้งได้ที่ฝ่ายเลขานุการ

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ประธานคณะกรรมการวิชาการ (ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในทุก ๆ ปี ของวันครบรอบสถาปนา สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรจัดพื้นที่การนำเสนอผลงานวิจัย

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

นายประเสริฐ กองสง คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ แจ้งคำสั่ง ส.ป.ก. ที่ ๑๓๔/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ (เพิ่มเติม) โดยแต่งตั้งรองเลขาธิการ ส.ป.ก. พันจ่าเอกประเสริฐ มาลัย เป็นรองประธานกรรมการ

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าผลงานวิจัย จำนวน ๕ เรื่อง

๔.๑.๑ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

โดย	นางอภิญญา แพชนะ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
	นายอัศรเดช ร่มโพธิ์เย็น	นิติกรชำนาญการพิเศษ
	นางสาวอมรรัตน์ ชมเชย	นิติกรชำนาญการ
	นายธัญวุฒิ สุวรรณเวลา	นิติกรชำนาญการ
	นางสาวธนธรรณ์ อัดถไพศาล	นิติกรชำนาญการ
	นายสมชาย หลงเศษ	นิติกรปฏิบัติการ
		สำนักกฎหมาย
	นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
		สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม ตามลักษณะทางภูมิสังคม โดยพิจารณาจากภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม

๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มี ๒ ประเด็น คือ

๑) สามารถนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่เกาะพยาม และพื้นที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๒) ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

ขอบเขตการศึกษา การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑) ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

๒) ขอบเขตด้านเป้าหมาย ประกอบด้วย

(๑) เกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม จำนวน ๒๒๑ ราย

(๒) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

๓) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษา ๓ ประเด็น คือ

(๑) การศึกษาบริบทพื้นที่ และภูมิสังคม : ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งลักษณะทางสิ่งแวดล้อม

(๒) การบริหารจัดการและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

(๓) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน **ปัจจัยภายใน** เช่น ประวัติความเป็นมา องค์ความรู้ รายได้ครัวเรือน เป็นต้น **ปัจจัยภายนอก** เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม นโยบายรัฐ เทคโนโลยี เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษา ๒ ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – Dept Interview) และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร

ผลการวิจัย มี ๕ ส่วน คือ

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลเกาะพยาม อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ประกอบด้วย ที่ตั้งและอาณาเขตประวัติความเป็นมาของเกาะพยาม ลักษณะภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศ ลักษณะดิน และแหล่งน้ำ ข้อมูลอุทกธรณีวิทยา แหล่งน้ำและแหล่งน้ำบาดาล ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๒) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

๓) ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบด้วย ขนาดการถือครอง

- ๔) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ให้ข้อมูล
- ๕) ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของเกาะพยาม

แผนการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป คณะผู้วิจัยอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อจัดทำรายงานสรุปผล ดังนี้

- ๑) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยอยู่ระหว่างตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพิ่มเติมให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาประมวลทางสถิติต่อไป
- ๒) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเชื่อมโยงของข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อจัดทำข้อสรุปเสนอแนวทางแก่คณะกรรมการวิชาการและข้อมูลผู้บริหารต่อไป

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การศึกษาวิจัยของโครงการเป็นการศึกษาเพื่อรับรู้ปัญหาร่วมกับชุมชน เป็นทิศทางที่ถูกต้อง มากกว่าการที่เราลงไปเก็บข้อมูลแล้วมากำหนดว่าเป็นโมเดล เมื่อชุมชนได้รับรู้ และเจ้าหน้าที่สื่อสารให้ชุมชนได้เข้าใจในสิ่งที่เราศึกษา จะเป็นการกระตุ้น (catalyse) ชุมชนให้ร่วมกันขับเคลื่อนในระยะต่อไป นอกจากนี้ ผลที่ได้อาจนำไปใช้ในการขยายผลการดำเนินการในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจาก ส.ป.ก. ยังมีพื้นที่ในลักษณะเกาะพยามอีกหลายแห่ง จึงสามารถนำไปใช้ในพื้นที่ลักษณะเดียวกัน เช่น อำเภอลำทะเมนชัย หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีประเด็นเรื่องชุมชนมาเกี่ยวข้อง

๒. ขอบเขตการศึกษา นอกจากประเด็นหลักเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่อาจนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางกรอบการพัฒนาของ ส.ป.ก. นอกจากจะใช้ทรัพยากรของ ส.ป.ก. (งบประมาณ เครื่องมือ บุคลากร) แล้ว ส.ป.ก. ต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้จัดการพื้นที่ เพื่อผลักดันเกษตรกรให้ไปสู่การเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง มากกว่าการควบคุมหรือกีดกันอยู่ภายใต้ระเบียบ นอกจากนี้ การใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบควรพิจารณานำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ถึงแม้ว่า การพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายควรพัฒนาในสิ่งที่เกษตรกรอยากจะเป็น แต่ข้อจำกัดเรื่องกฎหมายและระเบียบบางประการอาจทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ แต่อยากให้อ้างอิงถึงสิ่งที่ค้นพบในประเด็นนี้เป็นแนวทางในการชี้แจงเรื่องกฎหมายกับสังคม และอาจนำไปสู่การพัฒนาบทบาทจากผู้จัดที่ดิน เป็น ผู้จัดการที่ดิน ในอนาคต

๓. ข้อค้นพบที่น่าสนใจและมีผลกระทบต่อเกษตรกร ควรวิเคราะห์ว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอย่างไร และความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อ ส.ป.ก. ว่า จะเข้าไปพัฒนาอย่างไรบ้าง ต้องพัฒนาให้สุดความสามารถ ใช้ชุมชน มวลชน และสังคม ขับเคลื่อนให้เกิดความเข้มแข็งแล้วมารักษาพื้นที่ให้เราเองโดยไม่ต้องขับไล่ ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่อยากทำในเชิงสังคม เพื่อผ่อนแรงหรือช่วยเป็นกลไกในการควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่

๔. ควรจัดให้มีการนำเสนอผลงานในรูปแบบของเวทีวิชาการหรือ Symposium เพื่อนำเสนอข้อมูลผลงานวิชาการ ของ ส.ป.ก. สู่นักวิชาการ เพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มศักยภาพการวิจัยของ ส.ป.ก. ให้เป็นที่ประจักษ์

/รองเลขาธิการ ...

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการในที่ประชุม ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การศึกษาครั้งนี้วัดกรรมกรศึกษาด้านกฎหมายและเศรษฐกิจสังคมระหว่างสำนัก แม้ว่าในปัจจุบัน จะยังไม่ใช่งานวิจัยที่จะนำไปสู่การแก้กฎหมายได้ทันที แต่อาจเป็นแนวทางการศึกษาในอนาคต ซึ่งยังคงมีปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมายและการพัฒนาเกษตรกร

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ ดังนี้

๒.๑ ควรเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในวัตถุประสงค์การศึกษานี้

๒.๒ สมมุติฐานงานวิจัย ผลการศึกษาที่ได้รับจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ต้องสามารถอธิบายได้ โดยให้คณะพิจารณาอีกครั้งว่าจะมีการกำหนดสมมุติฐานการวิจัยไว้ด้วยหรือไม่

๒.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ควรทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (PEST Model) ที่เกี่ยวข้อง ให้ครบถ้วนมากขึ้น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๔ การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย ควรใช้สถิติเชิงอนุมานที่ถูกต้อง เช่น การทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้ Chi square หรือ correlation เพื่อศึกษาว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีผลต่อตัวแปรที่ต้องการศึกษาอย่างไร

เพื่อให้ประเด็นการศึกษาเชิงปริมาณถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพได้แสดงให้เห็นถึงมิติด้านสังคม ชุมชน ในเบื้องต้นได้ชัดเจน

นางดารณี ชนะชนม์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินจากแผนที่ภาพถ่าย ข้อมูลการตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของชุมชน นักวิจัยควรวิเคราะห์ประเด็นวิกฤติการใช้ที่ดิน และการดำรงชีพของชุมชนให้เห็นเชิงประจักษ์มากขึ้น

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. ควรมองทั้งระบบ การทำประโยชน์นอกภาคการเกษตรหากขาดการควบคุมจะขยายพื้นที่มากขึ้น ซึ่งตามมาตรา ๓๐ วรรค ๕ ส.ป.ก. ยังไม่ได้จำแนกพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ทำให้อย่างไม่สามารถจัดการได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากผังเมืองรวมของกรมโยธาธิการและผังเมืองกระทรวงมหาดไทย เมื่อมีการกำหนดผังชุมชนแล้วจึงจะส่งเสริมกิจการเกี่ยวเนื่องตามมาตรา ๓๐ วรรค ๕ ได้ เช่น ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนได้บนพื้นฐานของเกษตรกรรม และเชื่อมโยงกับกิจการท่องเที่ยว เช่น การผลิตอาหารเกษตรส่งนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพัก

นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น นิติกรชำนาญการพิเศษ (นักวิจัย) : อธิบายเพิ่มเติมว่า ส.ป.ก. ระนอง ได้นำประเด็นการจัดผังชุมชน เสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดในปี ๒๕๕๗ แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องบุคลากร จึงยังไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้อย่างเต็มที่

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษานักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใด เช่น นักท่องเที่ยวแบกรักสุขภาพ เพื่อให้

สามารถพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างเหมาะสม หรือการส่งเสริมแบบ Delivery อาหารสะอาดอาจเป็นทางเลือกหนึ่ง นอกจากนี้ การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จะเป็นจุดแข็งในการควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบกับความสงบของเกาะ และควรทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือ NGO เป็นพันธมิตร เช่น กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา หรือ NGO ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ให้ช่วยเป็นกระบอกเสียง

นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น นิติกรชำนาญการพิเศษ (นักวิจัย) : อธิบายเพิ่มเติมว่า จากข้อมูลที่ผ่านมา พบว่า เกาะพยามปลอดอาชญากรรม และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ชอบความสงบ และมาพักในลักษณะระยะยาว (longstay) ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยชอบความสะดวกสบาย ชอบสิ่งอำนวยความสะดวก หากไม่ควบคุม นักท่องเที่ยวต่างชาติจะเปลี่ยนไปพักที่อื่น นอกจากนี้การกำหนดมาตรการนำขยะออกนอกเกาะเพื่อเป็นส่วนลดค่าเรือสามารถทำได้ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการในที่ประชุม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า คณะผู้วิจัยอาจศึกษากลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวจากพื้นที่ต้นแบบ เช่น เกาะกลาง จังหวัดกระบี่ โดยอาจหาจุดเด่นในพื้นที่เพื่อเป็นการเชิญชวนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการศึกษาเรื่องสิทธิของเกษตรกร อาจเน้นเรื่องสิทธิของเกษตรกร และให้ทบทวนประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีพในช่วงระยะเวลา ๑ ปี เนื่องจากในช่วงมรสุมจะไม่มีใครอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยในการศึกษา หรือเป็นเงื่อนไขในการดำรงชีพ และวิวัฒนาการ การดำรงชีพ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ต้องดูว่ามีปัจจัยจริง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง และทดสอบสมมุติฐาน เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถตอบคำถามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ขอให้คณะผู้วิจัยทบทวนบทที่ ๑ ว่าประเด็นปัญหาการวิจัยในครั้งนี้คืออะไร
๒. ให้ทบทวนวัตถุประสงค์การวิจัย ว่าต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผล หรือ ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัย ว่าการทำกิจกรรมในการเกษตร และนอกการเกษตร อะไรดีกว่ากัน ถ้าด้านใดดีกว่า เช่น การเกษตร ก็ต้องคงกฎหมายของเราไว้ แต่การท่องเที่ยวดีกว่า เราจะปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างไร
๓. ให้ทบทวนเรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน เพิ่มเติม ตามมติของคณะกรรมการครั้งที่ผ่านมา
๔. หน้า ๒๕ ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ยกับช่วงที่มีค่าร้อยละมากที่สุดไม่สอดคล้องกัน อาจเกิดจากการเก็บข้อมูล ดังนั้นขอให้ทบทวนการคิดค่ากลางของข้อมูลการถือครองที่ดินใหม่ โดยพิจารณาความเหมาะสมระหว่างค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าฐานนิยม (Mode)

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ให้ดูแนวทางเชิงนโยบายเพิ่มอีกข้อ โดยเฉพาะส่วนที่สัมพันธ์กับด้านกฎหมาย
๒. สมมุติฐานการวิจัย การกำหนดสมมุติฐานมีการซ้อน ๒ ชั้น ระหว่างประเด็นเรื่องการ

เปลี่ยนแปลงของปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จึงต้องกำหนดให้ชัดเจนมากขึ้น ควรวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยใช้แบบ mix หรือ correlation/crosstab เพื่อทดสอบว่าปัจจัยนี้ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร รวมทั้งกำหนดนิยาม (Operational definition) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัจจัยทางตรง ปัจจัยทางอ้อม ปัจจัยแทรก เพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

๓. ควรเพิ่มการนำเสนอผลการศึกษาในมุมมองทางกฎหมาย จะเกิดการปรับเปลี่ยนอย่างไร การเปลี่ยนแปลงจะกระทบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไร โดยใช้ Timeline หรือตารางมาช่วยวิเคราะห์ เช่น ตอนเปิดเกาะมาสภาพทางกายภาพเป็นอย่างไร ให้นำมาเสนอให้ชัดเจน กลุ่มนักท่องเที่ยว หรือปัจจัยอะไรบ้าง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตำบลเกาะพะงัน ต้องตั้งตามที่เราพบทวนไว้แล้ว ให้เป็นตัวหลักและต้องพิสูจน์สมมุติฐาน

๔. กรอบแนวคิดให้เพิ่มเรื่องกฎหมาย หรือ อื่น ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม เพื่อดูว่าเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร นำข้อมูลมาใช้ ภาวะหนี้สิน การเชื่อมโยงกันระหว่างประเด็น ดูว่าอะไรเป็นประเด็นหลัก และการใช้ problem tree ต้องนำข้อมูลรายด้านมาวิเคราะห์ให้ได้มากกว่านี้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละด้าน ความเชื่อมโยงว่าส่งผลสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไร

๕. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการแล้ว อันดับต่อไปควรจัดเวทีค้นข้อมูล และทำแผนชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

มติที่ประชุม **อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย ดังนี้**

๑. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๒. นางสาวอาทิตย์ยา พงษ์พรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน
๓. นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย

๔.๑.๒ การศึกษามูลค่าที่ดินเอกชนแบบกลุ่มแปลงเพื่อชำระค่าโอนสิทธิที่ดินคืน ส.ป.ก. :

กรณีศึกษาภาคเหนือ

โดย	นายอภิชาติ วงษ์คำ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นางสาวอัญชลี แซ่ตระกูล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นางสาววิมลมาศ โอสเสณ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
		สำนักบริหารกองทุน

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑) เพื่อศึกษามูลค่าที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินโดยใช้วิธีการประเมินมูลค่าที่ดิน ด้วยวิธีการตามหลักวิชาการ และมาตรฐานวิชาชีพผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

๒) เพื่อศึกษาแนวทาง และสร้างเกณฑ์ในการกำหนดค่าตอบแทนในการโอนสิทธิที่ดินเอกชนคืน ส.ป.ก.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษามูลค่าที่ดินเอกชนทำให้ทราบข้อมูลทางกายภาพ สภาพตลาดที่ดินเอกชน กระบวนการสืบค้นข้อมูลตลาดที่ดิน และใช้เครื่องมือประเมินมูลค่าที่ดินที่นักประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ที่ใช้กันโดยทั่วไปตามหลักสากลในการศึกษามูลค่าที่ดิน และเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากเครื่องมือที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาจะได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าโอนสิทธิที่ดินเอกชนคืน ส.ป.ก. ที่มีความเป็นธรรมให้กับเกษตรกร ตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ นอกจากนี้ ผลการศึกษาจะสร้างองค์ความรู้ในการประเมินมูลค่าที่ดินเกษตรกรรมเพื่อพัฒนา และต่อยอดในการประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนที่มูลค่าที่ดินเกษตรกรรมในที่ดินรัฐของ ส.ป.ก. ในอนาคต

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษามูลค่าที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินจะดำเนินการในพื้นที่ ๔ ภาค และเลือกจังหวัดที่มีที่ดินเอกชนขนาดใหญ่ของภาคนั้น ๆ ตารางรายภาค และชื่อจังหวัดที่จะดำเนินการศึกษา จำนวนอย่างน้อย ๑,๒๒๐ แปลง จากที่ดินเอกชนที่จัดซื้อ และที่ได้จัดเข้าทำประโยชน์ จำนวนประมาณ ๒๗,๖๘๑ แปลง ที่จัดซื้อและเข้าทำประโยชน์ในการศึกษาจะใช้เครื่องมือการประเมินมูลค่าที่ดินโดยใช้วิธีการคำนวณรายได้ (Income approach) และวิธีการมูลค่าตลาด (Market value approach) ในการศึกษาจะใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ ปี เริ่มเดือนมกราคม ๒๕๖๑ - ธันวาคม ๒๕๖๒ โดยจะเริ่มดำเนินการศึกษาแบบรายภาคจนครบ ๔ ภาค และสรุปสร้างหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการรับซื้อคืนที่ดินเอกชนในสิ้นปีที่ ๒ ต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมประกอบด้วยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลประเภทข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) จากการสัมภาษณ์เกษตรกร และขอข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ทำการศึกษา

ผลการศึกษา : ในการศึกษาครั้งนี้ มีผลการศึกษา คือ

(๑) วิธีการที่ใช้สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

วิธีการเปรียบเทียบมูลค่าตลาด : เป็นวิธีการที่ผู้ประเมินค่าทรัพย์สินใช้มากที่สุดทั้งในส่วนของภาครัฐ และเอกชน และสามารถสะท้อนมูลค่าที่ดินมากที่สุด

การประเมินมูลค่าที่ดินที่ลักษณะของที่ดินมีคุณสมบัติไม่เท่ากัน : นักประเมินจะใช้วิธี Weighted Quality Score (WQS) และวิธี Sale Adjustment Grid Analysis (Grid) ตัดทอนมูลค่าทำเลที่ตั้งลักษณะที่ดิน และประเภทที่ดิน เพื่อใช้ในการถ่วงน้ำหนัก

ปัจจัยสำคัญ คือ ทำเล ที่ตั้ง เช่น ที่ดินติดวัด ป่าช้า แม่น้ำ ถนน ทะเล เชิงเขา เป็นต้น : หากมีโครงการตัดถนนผ่าน หรือการตั้งศูนย์ราชการในบริเวณที่ดินจะมีผลทำให้ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น และหากมีโครงการบ่อขยะอยู่บริเวณนั้น จะส่งผลทางลบให้ราคาที่ดินลดลง

(๒) วิธีการที่ใช้สำหรับการประเมินมูลค่าที่ดินเอกชน ภายใต้ มาตรา ๓๙ มีวิธีการ คือ

(๒.๑) วิธีประเมินที่สะท้อนมูลค่าที่ดินได้ คือ วิธีเปรียบเทียบมูลค่าตลาด นักประเมินก็ต้องลดปัจจัยลงไปในการคำนวณการลดทอนคะแนนเพราะไม่สามารถใช้ประโยชน์สูงสุด

(๒.๒) ต้องพิจารณาการใช้ประโยชน์จริงในเรื่องของผลผลิต สาธารณูปโภคที่สนับสนุนทางด้านผลผลิตซึ่งมีผลที่จะทำให้มูลค่าที่ดินแต่ละบริเวณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

(๒.๓) ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาสำหรับการประเมินมูลค่าที่ดินเอกชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ หรือ นโยบายของรัฐบาล เป็นที่ดินที่ได้รับการพัฒนาแล้วหรือไม่ และปัจจัยการเกษตร

(๒.๔) ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินของกรมธนารักษ์เหมาะสมนำมาใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงในการใช้จ่ายค่าตอบแทนให้แก่เกษตรกรหรือไม่ ซึ่งพิจารณาจาก

(๒.๔.๑) กรมธนารักษ์ทำราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อให้กรมที่ดินจัดเก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาประกอบได้ แต่ไม่สามารถนำราคาประเมินมาเปรียบเทียบได้

(๒.๔.๒) ในบางกรณีราคาจดทะเบียนนิติกรรมอาจมีการต่อรองราคากันแล้ว จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ และเป็นแนวความคิดที่ไม่ถูกต้องในการนำมาใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงในการจ่ายค่าตอบแทน

(๒.๔.๓) ถ้า ส.ป.ก. ต้องการนำมาใช้เป็นฐานในการคิดราคาจะนำมาพิจารณาความเหมาะสม แต่จะนำมาใช้อ้างอิงโดยตรงไม่ได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้ทำการเกษตรเป็นหลัก และห้ามโอนสิทธิ์

(๒.๔.๔) ส.ป.ก. สามารถดำเนินการกำหนดราคาประเมินเป็นรายแปลงสำหรับที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. แล้วให้ ส.ป.ก. ส่วนกลางเป็นผู้ควบคุมดูแลราคาที่ดิน หรือ ส.ป.ก. จังหวัด ประเมินดำเนินการประเมินมูลค่าที่ดินเป็นรายแปลงก็ได้

ข้อเสนอแนะสำคัญ

(๑) ควรให้ผู้ประเมินวิชาชีพเป็นผู้ประเมินมูลค่าที่ดินเพื่อป้องกันการทุจริต และได้ราคาประเมินที่สมเหตุสมผลเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

(๒) ส.ป.ก. ควรตั้งหน่วยงานพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่มีความรู้เกี่ยวกับที่ดินเพื่อการพัฒนา และเพิ่มมูลค่าให้กับที่ดิน โดยไม่ควรจำกัดสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์

(๓) ส.ป.ก. สามารถทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกับกรมธนารักษ์ โดยสร้างหลักเกณฑ์ปัจจัยตัวแปรที่เกี่ยวกับการเกษตร และปัจจัยตัวแปรของที่ดิน ซึ่งกรมธนารักษ์ และ ส.ป.ก. จะสามารถควบคุมราคาประเมินที่ดินได้ทั่วประเทศ สามารถพัฒนาการคำนวณราคาที่ดินรายแปลง

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้ให้ข้อคิดเห็น ว่างานวิจัยเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของ ส.ป.ก. มีผลต่ออนาคตของ ส.ป.ก. ถ้าต่อไปมีการจำแนกประเภทที่ดินของ ส.ป.ก. การประเมินที่ดินมีความสำคัญต่อการวางแผนเศรษฐกิจที่เหมาะสมในพื้นที่ เรื่องราคาที่ดิน การเก็บค่าเช่า ซึ่งจะเกี่ยวข้องในส่วนของรายได้ของ ส.ป.ก. จากการศึกษาของ ผชช. อาภาพรรณ พัฒนปันธ์ พื้นที่ ส.ป.ก. ๔๐ ล้านไร่ มีพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรถึง ๕ ล้านไร่ ทั้งนี้เลขาธิการ ส.ป.ก. ได้เคยมีการพูดคุยกับรองอธิบดีกรมธนารักษ์ และต้องการความร่วมมือจากกรมธนารักษ์ให้เข้ามาช่วยดูเรื่องการประเมินมูลค่าที่ดินของ ส.ป.ก. อยากให้มีการมาเจรจาพูดคุยและการวางระบบการประเมินรายแปลงของ ส.ป.ก. ให้ชัดเจน และสามารถตั้งสำนักอื่นใน ส.ป.ก. เข้ามาร่วม เช่น สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน ในอนาคต ส.ป.ก. อาจจะต้องลงทุนทางด้านการประเมินมูลค่าที่ดินมากขึ้น จึงต้องมีการวางระบบที่เกิดจากการวิจัยก่อนที่จะมีการลงทุน ควรศึกษาจากหลาย ๆ หน่วยงาน และนำมาวิเคราะห์แยกแยะความแตกต่างเนื่องจาก ส.ป.ก. ทำได้ในขอบเขตที่จำกัดเฉพาะในเขตปฏิรูปที่ดินเท่านั้นไม่สามารถดำเนินการนอกเขตปฏิรูปที่ดินได้ สำหรับข้อเสนอแนะ มี ๒ ข้อ ดังนี้

๑. การสรุปทမ်းภาษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใส่ไว้ในเล่มวิจัยด้วย
๒. การศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษากรณีที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แต่ยังไม่ได้นับที่ดินที่ใช้เพื่อกิจการเกี่ยวเนื่องซึ่งมีผลตอบแทนสูงกว่า เมื่อมาเทียบเคียงกับพื้นที่เกษตรกรรมจึงอยากให้ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าประเด็นนี้เข้าไปด้วย

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการในที่ประชุม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าโดยทั่วไปแล้วไม่มีใครยอมซื้อที่ดินในราคาของกรมธนารักษ์ เพราะมีราคาต่ำกว่าราคาตลาด จึงอยากฝากผู้วิจัยไปศึกษาราคาประเมินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ราคาตลาด (สูงสุด-ต่ำสุด) และราคาประเมินของกรมธนารักษ์ โดยศึกษาว่าราคากลางของ ธ.ก.ส. นั้น มีวิธีการคิดคำนวณอย่างไร และนำราคาทั้งสามส่วนนี้มาหาร ๓ เพื่อหาราคากลาง เราจะได้ราคาความพึงพอใจ และในกรณีของกิจการเกี่ยวเนื่อง อาจไม่คิดราคาประเมินในเชิงเกษตร แต่คิดราคาประเมินในเชิงธุรกิจมากกว่า กรณีที่มีการศึกษาการจัดซื้อที่ดินในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส.ป.ก. อาจเข้าก่อนโดยไม่จำเป็นต้องเข้าซื้อ เพราะถ้าที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ไปแล้ว ส.ป.ก. อาจควบคุมการผลิตได้ยาก แต่ถ้ายังเป็นที่ดินของ ส.ป.ก. อยู่ ส.ป.ก. ยังจะสามารถควบคุมการใช้ที่ดินได้

แต่ละภาคอาจมีปัจจัยที่ต่างกัน ผู้วิจัยอาจต้องพิจารณาปัจจัยด้านนี้ด้วย ในอนาคตอาจมีการขัดแย้งเรื่องมูลค่าที่ดิน จึงอยากให้ผู้วิจัยทำข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปอ้างอิงได้ เพื่อ ส.ป.ก. จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ทั้งนี้ได้ยึดหลักของวิชาการมาก่อนตามที่สมเหตุสมผล ส่วนการซื้อหรือจ่ายเงินในอนาคตแล้วแต่จะพิจารณา แต่ราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นก็ต้องดูตามหลักการในการประเมินราคาปัจจุบัน

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า กรณีที่ผู้วิจัยนำเสนอว่าราคาประเมินฯ ของกรมธนารักษ์ไม่เหมาะสมกับที่ดิน ส.ป.ก. นั้น ผู้วิจัยควรพิจารณา เฉพาะบางตัวแปรที่อาจใช้ร่วมกัน โดยยังคงใช้หลักคิดราคาประเมินของกรมธนารักษ์ มาปรับใช้กับที่ดินของ ส.ป.ก. อย่างไรก็ตามผู้วิจัยควรต้องให้ผู้เชี่ยวชาญกำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนนว่าควรจะให้คะแนนปัจจัยการเกษตรแต่ละด้านเท่าไร

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่านอกจากการประเมินมูลค่าที่ดินแล้วการวิจัยนี้ยังเกี่ยวกับการจัดซื้อที่ดินเอกชนด้วย อาจจะช่วยในการซื้อขายที่ดินที่แม่นยำขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงระเบียบ และการจ่ายค่าชดเชยในที่ดินรัฐที่ ส.ป.ก. จะนำมาจัดในรอบที่สอง และด้านปัจจัยที่จะนำมาประเมินนั้น เช่น น้ำท่วมอาจจะลดคะแนนปัจจัยตัวนี้ลงได้ ยกตัวอย่าง เช่น จังหวัดสุโขทัยบางพื้นที่ที่มีน้ำท่วมซ้ำซาก แต่น้ำได้ดินกลับไม่เคยขาด ผู้วิจัยอาจจะต้องดูข้อเท็จจริงในพื้นที่ประกอบด้วย นอกจากนี้มูลค่าที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจะต้องคิดค่าสัมประสิทธิ์ (k) ไว้เพื่อทำนายราคาที่ดินให้เป็นไปตามความเป็นจริงตามมูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้น และการสุ่มตัวอย่างอยากให้ผู้วิจัยเฝ้าระวังว่าควรใช้เงื่อนไขใด ถ้าเป็นเงื่อนไขพิเศษอาจจะใช้การเลือกแบบเจาะจงและระบุเงื่อนไขในการเลือกตัวอย่าง โดยไม่ต้องใช้สถิติอ้างอิงก็ได้

นางวิไลกลยา สารพันธ์ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การที่อ้างอิงมาตรา ๓๙ กรณีที่ ส.ป.ก. จะซื้อที่ดินคั้นนั้น ส.ป.ก. ยังไม่มีหลักเกณฑ์การรับซื้อคืน ปัจจุบันที่ดินเอกชนที่ ส.ป.ก. ให้เช่าซื้อในราคาทุนที่ได้มา ซึ่งได้ซื้อมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งมีราคาถูก และมีราคาที่แตกต่างกันมาก เพราะการได้มาซึ่งที่ดิน ส.ป.ก. จะอิงราคาจากกรรมนารักษ์ ดังนั้นก่อนที่จะกำหนดว่าจะเป็นราคาเท่าไรนั้น ควรมีการศึกษาผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมก่อนหรือไม่ เพราะ ส.ป.ก. ซื้อที่ดินมาในราคาต่ำ แต่ราคาที่ผู้วิจัยประเมินอาจมีราคาสูงกว่าเดิมหลายเท่า ผู้วิจัยจึงควรศึกษาในการกำหนดราคาประเมินที่ดินในราคาที่เหมาะสม และกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ มีความสามารถรับซื้อคืนได้ เพราะการพิจารณาแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ จะนำผลกระทบกับฐานะทางการเงินมาพิจารณาร่วมด้วย ผู้วิจัยควรศึกษาด้านมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ ๑๓ ซึ่งเน้นถึงการใช้มูลค่ายุติธรรม (Fair Value) เพิ่มเติมเข้าไปในข้อเสนอแนะ

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ตั้งข้อสังเกตว่าข้อมูลที่นำเสนออาจจะยังไม่ครบมีประเด็นที่จะให้ข้อเสนอแนะดังนี้

- ๑) เรื่องข้อกฎหมาย อยากให้ทางสำนักกฎหมายเข้ามาช่วยร่วมวิเคราะห์ด้วย และศึกษาระเบียบอื่น ๆ ประกอบด้วย
- ๒) วัตถุประสงค์ของการศึกษา ควรเน้นที่แนวทางของการสร้างเกณฑ์ และเครื่องมือในการวิเคราะห์เพราะเป็นสิ่งที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และแนวทางที่จะนำไปปรับใช้ ผลที่ออกมาจะสามารถสรุปเสนอผู้บริหารได้ และควรนำไปทดสอบก่อน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้ ยังไม่ชัดเจนเรื่องประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เรื่องระเบียบวิธีการวิจัย การคำนวณตัวอย่างกับประชากร จากตารางในบทที่ ๕ ให้ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนตัวอย่างอีกครั้ง ควรปรับปรุงบทที่ ๓ เรื่องระเบียบวิธีวิจัยและกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจนก่อน บทที่ ๔ ให้ผู้วิจัยปรับผลการศึกษาผลที่วิเคราะห์มาแล้ว และนำเสนอข้อมูลส่วนที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ กว่าคนนั้น ให้ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเกษตรกรมาประกอบด้วย และแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยนำข้อมูลส่วนไหนของเกษตรกรมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และคำนวณ มูลค่าเกณฑ์กำหนด (criteria) ที่น่าจะเป็นไปได้ควรจะเป็นแบบไหน ใช้อะไร มีเงื่อนไขอะไรที่ ส.ป.ก. จะต้องนำมาพิจารณา ผู้วิจัยควรศึกษาและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ต่อหน่วยงาน

นางเมตตา ไหมหนองกอย ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ถ้า ส.ป.ก. มีการซื้อที่ดินคืนในราคาที่สูง เจตนารมณ์ของ ส.ป.ก. ก็จะไม่เปลี่ยนไปด้วย

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตั้งข้อซักถามว่าอยากทราบเกณฑ์ ที่มาที่ไปของการกำหนดเกณฑ์และการคำนวณ ผู้วิจัยควรนำมาแสดงให้เห็นด้วย และการคิดค่าเช่าซื้อจะคุ้มกับ ส.ป.ก. หรือไม่ อาจต้องดูจากเงินที่เกษตรกรจ่ายค่าเช่าซื้อด้วยหรือไม่

มติที่ประชุม **อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๔ ราย ดังนี้**

๑. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน
๒. นายวีระชัย นาควิบูลย์วงศ์	อดีตเลขาธิการ ส.ป.ก.

๓. นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
๔. นางสาวจิราทิพย์ โรจน์อุ่มวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน

๔.๑.๓ การสำรวจทัศนคติ และความพร้อมของเกษตรกรในการปฏิบัติเกษตรแบบ

ผสมผสาน

โดย	นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
	นางสาวกานดา ศากยะโรจน์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นางสาวเกตุร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
	นายณภดล มนต์รี	ช่างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย
		สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- ๑) เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรแบบผสมผสาน
- ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของเกษตรกรในการตัดสินใจทำเกษตรแบบ

ผสมผสาน

- ๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสานเพื่อให้เกิดการยอมรับและสร้างความพร้อมให้กับเกษตรกรในการตัดสินใจทำเกษตรแบบผสมผสาน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ จังหวัดที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินขั้นที่ ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ รวม ๑๕ จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม ศรีสะเกษ นครพนม อานาจเจริญ ร้อยเอ็ด เชียงราย เชียงใหม่ พิชญ์โลก สุโขทัย นครสวรรค์ สุพรรณบุรี นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และ นครศรีธรรมราช

ขอบเขตด้านประชากร เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินในแผนปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ขั้นปีที่ ๑

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบมีขั้นตอนจากประชากรทั้งหมด และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (๑๙๗๓) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๖ ราย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในประเด็นดังนี้

- (๑) คุณลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
- (๒) รูปแบบการทำเกษตรกรรมในปัจจุบัน
- (๓) การได้รับความรู้และการส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสาน
- (๔) ทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรแบบผสมผสาน
- (๕) ความพร้อมของเกษตรกรในการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน
- (๖) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานในการส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสาน

วิธีการศึกษา

การสำรวจทัศนคติและความพร้อมของเกษตรกรในการปฏิบัติเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงตัวเลขที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปจากข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ข้อมูลด้านคุณลักษณะของเกษตรกรจากแบบสอบถามในส่วนคุณสมบัติทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร และความพร้อมของเกษตรกร ในการทำเกษตรแบบผสมผสาน จะนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Average) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง และกราฟ

การวิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกร โดยการแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติจากแบบสอบถามตามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert (๑๙๓๒) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) คือ

๕ = ทัศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบระดับดีมาก

๔ = ทัศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบระดับมาก

๓ = ทัศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบระดับปานกลาง

๒ = ทัศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบระดับน้อย

๑ = ทัศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร และความพร้อมภายในตัวของเกษตรกรต่อการทำเกษตรแบบผสมผสาน

๒. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนและข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา และส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะถูกนำมาวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ประกอบและสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเชิงปริมาณ

ผลการศึกษา

ข้อมูลของเกษตรกรแยกตามรูปแบบการทำเกษตรผสมผสาน พบว่ามีเกษตรกรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด ๓๕๔ ราย เป็นเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสาน ๑๔๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๘๓ และมีเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน ๒๑๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๑๗ โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยในการทำเกษตรผสมผสาน ๑๐.๔๘ ปี

ขนาดครัวเรือน และแรงงานครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่าเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสานมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย ๔.๔๓ ราย แรงงานครัวเรือนภาคเกษตรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสานมีแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย ๒.๓๙ ราย เกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสานมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย ๔.๑๔ ราย และแรงงานครัวเรือนภาคเกษตรที่ทำเกษตรแบบผสมผสานมีแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย ๒.๕๔ ราย

รายได้ครัวเรือนแยกตามรูปแบบการทำเกษตรกรรม พบว่าเกษตรกรมีรายได้ในภาคเกษตร (ไม่ทำเกษตรแบบผสมผสาน) ๘๓,๐๗๐.๒๑ บาท/ปี รายได้ในภาคเกษตร (ทำเกษตรแบบผสมผสาน) ๙๕,๕๒๐.๔๗ บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร (ไม่ทำเกษตรแบบผสมผสาน) ๓๙,๑๔๗.๕๗ บาท/ปี รายได้นอกภาคเกษตร (ทำเกษตรผสมผสาน) ๓๑,๒๖๒.๗๔ บาท/ปี

เกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสาน มีรายได้รวม ๑๒๑,๙๔๐.๑๔ บาท/ปี และเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน ๑๒๖,๑๘๗ บาท/ปี

รายจ่ายครัวเรือนแยกตามรูปแบบการทำเกษตรกรรม พบว่าเกษตรกรมีรายจ่ายในภาคเกษตร (ไม่ทำเกษตรผสมผสาน) ๓๓,๐๙๓.๑๙ บาท/ปี รายจ่ายในภาคเกษตร (ทำเกษตรแบบผสมผสาน) ๓๔,๐๐๖.๑๘ บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตร ๖๕,๕๑๔.๔๖ บาท/ปี (ไม่ทำเกษตรผสมผสาน) ๖๕,๕๑๔.๔๖ บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตร (ทำเกษตรแบบผสมผสาน) ๕๗,๕๙๗.๕๓ บาท/ปี

เกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสานมีรายจ่ายรวม ๙๗,๖๗๘.๓๗ บาท/ปี และเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน มีรายจ่ายรวม ๙๑,๖๘๔.๔๑ บาท/ปี

ภาระหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสานไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๐ มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๔๐ เกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๓ มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ ๗๘.๖๗

ประเภทเอกสารสิทธิในที่ดิน พบว่าผลการศึกษาประเภทเอกสารสิทธิและใบอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินแยกตามรูปแบบการทำเกษตรระหว่างการทำเกษตรแบบผสมผสานและแปลงที่ไม่ได้ทำเกษตรแบบผสมผสาน พบว่า

แปลงที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน จำนวน ๒๔๙ แปลง เอกสารที่เป็นโฉนด จำนวน ๒๑ แปลง เอกสาร นส.๓ จำนวน ๑๑ แปลง เอกสาร ส.ป.ก. ๔-๐๑ จำนวน ๒๐๕ แปลง เอกสาร นค ๑ จำนวน ๒ แปลง ไม่มีเอกสารสิทธิ ๑๐ แปลง

แปลงที่ไม่ทำเกษตรผสมผสานจำนวน ๓๘๑ ราย เอกสารที่เป็นโฉนด จำนวน ๔๗ แปลง เอกสาร นส.๓ จำนวน ๓๐ แปลง เอกสาร ส.ป.ก. ๔-๐๑ จำนวน ๒๘๓ แปลง เอกสาร นค ๑ จำนวน ๑ แปลง ไม่มีเอกสารสิทธิ ๑๗ แปลง

ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรกรรม ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรกรรมที่ทำเกษตรผสมผสาน เป็นที่ราบคิดเป็นร้อยละ ๕๘.๔๗ รองลงมาคือที่ลาดเอียงคิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๙ และเป็นที่ลุ่มคิดเป็นร้อยละ ๗.๒๖ ลักษณะพื้นที่แปลงเกษตรกรรมที่ไม่ได้ทำเกษตรผสมผสาน เป็นที่ราบคิดเป็นร้อยละ ๕๘.๑๖ รองลงมาคือที่ลาดเอียงคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๓ และเป็นที่ลุ่ม คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๘

ประเภทเกษตรแบบผสมผสานแบ่งตามกิจกรรมในแปลง พบว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน จำนวน ๒๑๓ ราย พบว่า แปลงเกษตรกรรมทั้งหมดมีกิจกรรมผสมผสานระหว่างการปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์-เลี้ยงปลา คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๕ รองลงมา คือ กิจกรรมผสมผสานระหว่างการปลูกพืช-ปลูกพืช คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๔ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก และกิจกรรมปลูกพืช-เลี้ยงปลา คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๗ ตามลำดับ

ช่องทางการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรแบบผสมผสานได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรแบบผสมผสานผ่านช่องทางรายการโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ ๑๙.๙๕ ส่วนเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสานได้รับข้อมูลผ่านทางเจ้าหน้าที่รัฐมากที่สุด ร้อยละ ๒๑.๑๘ แต่เพียงร้อยละ ๘.๔๑ ของเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรแบบผสมผสานที่เคยได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรแบบผสมผสานผ่านทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีเพียงร้อยละ ๗.๖๙ ของเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรแบบผสมผสานที่เคยรับรู้ข้อมูลจากการเคยเข้ารับการอบรม ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งมีถึงร้อยละ ๒๐.๐๐ ที่เคยรับรู้ข้อมูลผ่านการอบรม และ ร้อยละ ๑๘.๙๕ ที่เคยรับรู้ข้อมูลจากการไปศึกษาดูงาน/ทัศนศึกษา ซึ่งร้อยละ ๑๑.๓๐ ของเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรแบบผสมผสานเคยรับรู้ข้อมูลผ่านการศึกษาดูงาน/ทัศนศึกษา

เหตุผลที่เกษตรกรไม่ทำเกษตรผสมผสาน พบว่าสาเหตุให้เกษตรกรยังไม่ทำเกษตรแบบผสมผสาน ได้แก่ ไม่มีน้ำที่เพียงพอในการทำเกษตร (ร้อยละ ๑๙.๐๘) ไม่มีเงินทุน (ร้อยละ ๑๕.๐๘) ไม่มีที่ดินหรือมีที่ดินจำนวนน้อย (ร้อยละ ๑๑.๓๘) ไม่มีเวลา (ร้อยละ ๑๑.๓๘) และไม่มีแรงงาน (ร้อยละ ๑๑.๐๘)

เหตุผลที่เกษตรกรทำเกษตรผสมผสาน พบว่าสาเหตุที่เกษตรกรเลือกตอบมากที่สุด ได้แก่ เพื่อให้มีผลผลิตที่หลากหลายไว้เพื่อกินเพื่อใช้ภายในครัวเรือนและเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนด้วย (ร้อยละ ๓๗.๔๓) เกษตรกรมีผลผลิตไว้ขายตลอดและมีเงินทุนเวียนภายในครัวเรือน (ร้อยละ ๓๑.๘๖) และเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต (ร้อยละ ๒๐.๑๕)

แผนการดำเนินงานขั้นต่อไป คือ

๑. วิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรผสมผสาน
๒. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่อความพร้อมของเกษตรกรที่ตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน
๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสาน

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า : เกษตรผสมผสานเป็นแนวทางการทำการเกษตรที่มีความเหมาะสมกับเกษตรกรในพื้นที่ ส.ป.ก. เป็นอย่างมาก แต่ควรที่จะมีข้อเสนอแนะในส่วนที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ และควรมีแนวทางการผลักดันให้เกษตรกรรอยากทำเกษตรผสมผสาน เช่น แหล่งน้ำ เวลาที่ใช้ทำเกษตร แนวทางการจัดการ การตลาด ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาและมีแนวทางที่จะให้เกษตรกรปฏิบัติได้ จนสุดท้ายแล้วเกษตรกรต้องมีรายได้ มีอาหารบริโภคเพื่อการดำรงชีพอย่างพอเพียง ดังนั้น ในวัตถุประสงค์ข้อ ๓ ควรจะต้องอะไรเพิ่มเติมเข้าไปหรืออย่างไร หรือจะมีเพียงแค่ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานเท่านั้น

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการในที่ประชุม ได้ตั้งข้อซักถามว่าจากกรอบแนวทางของการวิจัย ในส่วนของเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีนั้น เช่น รายได้ เป็นรายได้สุทธิหรือไม่ หรือเป็นรายได้ที่ไม่ได้หักค่าใช้จ่าย และเรื่องของทุน เกี่ยวข้องกับส่วนไหนบ้าง เป็นจำนวนเงิน หรือแหล่งเงินทุน อีกอย่างคือตัวแปรไหนที่จะนำมาวิเคราะห์ทัศนคติต่อการทำเกษตรผสมผสาน เราจะใช้ข้อมูลตัวไหนมาวิเคราะห์ และสุดท้ายคือความถี่ของการรับรู้ข้อมูลนั้นควรที่จะออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอน ไม่ใช่เป็นช่วง ๆ ซึ่งจะนำเอามาใช้ประโยชน์ไม่ได้

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความหมายของ หัวข้อ/ชื่อเรื่อง เสนอให้เปลี่ยนให้เหมาะสมและตรงประเด็นมากกว่านี้ ซึ่งในที่นี้ผมเสนอ ชื่อหัวข้อใหม่ว่า “การสำรวจทัศนคติและปัจจัยความพร้อมของเกษตรกร เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน”

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าจากกรอบแนวคิดของการวิจัยทั้งสามด้าน คือ สังคมและเศรษฐกิจ กายภาพ และจิตวิทยา ควรจะต้องเขียนระเบียบวิธีวิจัยให้ละเอียด และชัดเจน เช่น วิธีการวัดค่าต่าง ๆ จะวัดอะไร จะวัดอย่างไร และจะใช้สถิติอะไรเข้ามาจับ นอกจากนั้นแล้วจะต้องรื้อวิเคราะห์เพิ่มเติมมากกว่านี้ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยจะวัดโดยใช้ T – Test ร่วมกับการ

เฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพื่อป้องกันความผิดพลาดของการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์อะไรบ้างให้เขียนลงในบทที่ ๓ และบทที่ ๔ ก็จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนประเด็นข้อเสนอแนะ นอกจากตัวเลขที่มีแล้วจะต้องวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกับผู้อื่นด้วย

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในส่วนที่ควรเพิ่มเติม คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอในเชิงวิเคราะห์ รวมถึงเทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ถ้าจะให้ชัดเจน ควรใส่สูตรในการคำนวณด้วย เช่น สูตรการคำนวณ WAI ว่าเราคำนวณมาจากอะไร จากนั้นจึงจัดข้อมูลลงในตารางซึ่งจะจำแนกได้ทั้ง ๕ กลุ่ม (สูงสุด สูง ปานกลาง ต่ำ ต่ำสุด) พร้อมกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็น Non Parametric การเปรียบเทียบความแตกต่างออกมาให้เห็นว่าการทำเกษตรผสมผสานนั้นดีจริงหรือไม่ ทั้งด้านสถานะและฐานะที่ได้นั้นแตกต่างกันหรือไม่ ฉะนั้นสิ่งที่จะนำมาใช้ได้ คือ ข้อมูลโปรไฟล์ของเกษตรกรทุกตัวที่กล่าวมา แล้วนำมาทำตารางเปรียบเทียบให้เห็นโดยใช้ T - Test เป็นต้น หรืออาจจะใช้เครื่องมือที่สูงกว่านั้นในการวิเคราะห์แทน เช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่วัดได้โดยใช้ correlation analysis หรือ Regression หรือ Factor analysis ซึ่งผู้วิจัยสามารถเลือกใช้ได้ แต่ผู้วิจัยควรจะต้องอธิบายในบทที่ ๓ ว่าจะใช้เครื่องมือใดในการวิเคราะห์ และพิสูจน์สมมติฐานนั้น ว่ามีความสัมพันธ์กัน

บทที่ ๔ ควรนำเสนอให้เห็นมิติของความต่างโดยใช้หลักทางสถิติไว้ได้ตารางเพื่อบอกถึงความแตกต่างทางสถิติโดยตรง และสามารถอธิบายถึงเกษตรกรที่เปลี่ยนมาเป็นแบบผสมผสานนั้นมีข้อมูลส่วนตัวที่โดดเด่นด้านใดบ้าง และข้อมูลส่วนตัวใดที่มีผลต่อการตัดสินใจ/ยอมรับที่จะทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น ขนาดพื้นที่ทำกิน แรงงาน แหล่งน้ำ เป็นต้น

ตัวแปร ที่นำมาใช้ถ้าไม่เป็นตัวเลข จะเกิดข้อจำกัดในการที่จะใช้ชนิดเครื่องมือในการวิเคราะห์ แต่

ถ้า

ตัวแปรนั้นเป็นตัวเลข ผู้วิจัยก็จะสามารถเลือกเครื่องมือในการวิเคราะห์ได้หลากหลายวิธีมากขึ้น ทั้งวิธีธรรมดา หรือ Regression เป็นต้น

ในขั้นของทำข้อเสนอแนะ เมื่อเราได้ประเด็นหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรผสมผสาน ดังนั้น ส.ป.ก. ควรจะต้องให้ความสำคัญเกษตรกรผสมผสานและต้องคำนึงถึงปัจจัยนั้นๆ และสามารถต่อยอดถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อเกษตรผสมผสาน ถ้าเป็นเชิงลบก็จะต้องมีการทำกระบวนการเพื่อปรับทัศนคติใหม่ และควรจะต้องให้มีความสอดคล้องกับปัจจัยที่เราจะนำเสนอในส่วนท้าย ซึ่งข้อเสนอแนะของงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะได้มาจากกระบวนการของบทที่ ๒-๓-๔ นั่นเอง

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ

ในที่ประชุม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กรอบแนวคิดต่างๆ นั้น จะได้มาจากบทที่ ๒ ดังนั้น ในบทที่ ๒ ควรจะต้องทำออกมาให้ดี เพื่อให้การทำงานต่อไปสามารถทำได้ง่ายขึ้น และผู้วิจัยจะต้องตอบสมมติฐานให้ได้ อภิปรายได้ว่าสิ่งที่เราจะทำนี้ เหมือนหรือต่างอย่างไรกับสิ่งที่เราเขียนในบทที่ ๒

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตั้งข้อซักถามว่าจากบทที่ ๒ ผู้วิจัยใช้อะไรในการกำหนดกรอบแนวคิด เนื้อหาที่รีวิวนั้นพูดถึงความพร้อมของเกษตรกร และการยอมรับนวัตกรรมที่จะทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งเกษตรกรที่มีความพร้อมนั้นอาจจะไม่ยอมรับก็เป็นไปได้ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รีวิวก่อนเกี่ยวกับความพร้อมของเกษตรกรดังนั้นควรหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของเรา เช่น อายุ มีผลกับความพร้อมของเกษตรกรหรือไม่ อย่างไร พร้อมต้องมี

ผลงานวิจัยสนับสนุนและเกี่ยวข้องในบทที่ ๒ ด้วย เพราะบทที่ ๒ นี้คือกรอบแนวทางของการทำงานวิจัย และจะต้องนำมาใช้ในการอภิปรายผล

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมที่ทำให้ยอมรับ กับปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ยอมรับ เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่ยอมรับควรให้ความสำคัญมากกว่า และน่าศึกษามากกว่า

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๔ ราย ดังนี้

๑. พันจ่าเอกประเสริฐ มัลลย์	รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน
๓. นางอาทิตย์ยา พงพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน
๔. นางดารณี ชนะชนม์	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน

๔.๑.๔. การศึกษาการบริหารจัดการ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน
กรณีศึกษา สหกรณ์ศูนย์นวัตกรรมทางการเกษตรครบวงจร จำกัด (สหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัด
ยโสธร)

โดย	นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
สำนักวิชาการและแผนงาน
	นางสาวโชติวรรณ พัฒนจันทร์	วิศวกรการเกษตรปฏิบัติการ
สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
	นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นายณภดล มนต์รี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยฯ
สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- ๑) ศึกษาการบริหารจัดการ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในรูปแบบกลุ่มให้เกิดศักยภาพมากที่สุด
- ๒) ศึกษาปัจจัยในการประสบความสำเร็จ (จุดแข็ง) ปัญหา/อุปสรรค และข้อจำกัด (จุดอ่อน) และการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานบริหารจัดการ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) ได้ความรู้ในการบริหารจัดการ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในรูปแบบกลุ่มให้เกิดศักยภาพมากที่สุด
- ๒) ได้แนวทางการบริหารจัดการ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรรูปแบบกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร และวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย : สหกรณ์ศูนย์นวัตกรรมทางการเกษตรครบวงจร จำกัด
ตำบลกำแมด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

- ๑) ศึกษาความเป็นมาของสหกรณ์ สภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรของสมาชิก
- ๒) ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงาน หน้าที่และความรับผิดชอบ

การให้บริการเครื่องจักรกลการเกษตรแก่สมาชิก และเกษตรกรทั่วไป ตลอดจนการดูแลรักษา และการซ่อมบำรุง

๓) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ (จุดแข็ง) ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด (จุดอ่อน) ตลอดจนการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานบริหารจัดการ เป็นต้น

๔) ศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการให้บริการเครื่องจักรกลการเกษตร /๓) ศึกษาปัจจัย...
แผนงาน การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และการบันทึกภาพและเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีการบรรยาย

ผลการศึกษา : สหกรณ์ศูนย์นวัตกรรมทางการเกษตรครบวงจร จำกัด สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน มีการจดทะเบียนกลุ่มเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๘ โดยมีนายสุรินทร์ จันทร์โท เป็นประธานกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม คือ ประดิษฐ์นวัตกรรมและเครื่องจักรกลการเกษตร โดยมีกลุ่มวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตร สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. เป็นผู้ให้ความรู้ในการฝึกอบรม การทำเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มก็เพื่อขยายและพัฒนาต่อยอดให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง สมาชิกและเกษตรกรทั่วไปได้ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในอาชีพ

การบริหารจัดการ การใช้และให้บริการเครื่องจักรกลการเกษตร โดยมีผู้ให้บริการหลัก ๕ ราย มีสมาชิกเข้ามาใช้บริการเครื่องจักรกลของสหกรณ์ประมาณร้อยละ ๙๐ มีการคิดอัตราค่าบริการสำหรับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ๓๐๐ บาท/วัน และคิดค่าสึกหรอ ๑๐ % กรณีเป็นสมาชิกจะคิดค่าใช้บริการโดยรวมประมาณ ๖๐% ของราคาค่าจ้างทั่วไป สำหรับบุคคลทั่วไปจะคิด ๑๐๐ % เทหาราคาจ้างทั่วไป รายได้ของสหกรณ์ปีละประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท/ปี

แผนงานในอนาคต

(๑) ขยายความรู้ด้วยการถ่ายทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ (ลูกหลานเกษตรกร) เพื่อสร้างฐานความมั่นคงของกลุ่ม และสามารถขยายผลการดำเนินงานของกลุ่ม

(๒) สร้างทัศนคติให้สมาชิกรู้สึกว่าการเกษตรเป็นของทุกคนในกลุ่ม เมื่อนำไปใช้งานจะได้มีความระมัดระวังและช่วยกันดูแล เพื่อให้มีไว้ใช้ในระยะยาว และสามารถใช้ประโยชน์ได้

(๓) มีแนวโน้มในการนำเอาเครื่องจักรการเกษตรไปขยายผลการใช้งานเพื่อสร้างให้เกิดกลุ่มใหม่ ๆ ที่สามารถนำเครื่องจักรกลทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ภายในกลุ่มได้

(๔) ปรับพื้นที่ภายในแปลง เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ โดยจะมีการก่อสร้างอาคาร สำนักงานของสหกรณ์ อาคารเรียนรู้ และอาคารเก็บเครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักรของกลุ่ม

(๕) เพิ่มจำนวนเครื่องจักรกลการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

(๖) เน้นด้านปรับปรุงดิน การเพาะปลูก ในส่วนของการแปรรูป ทางสหกรณ์ยังไม่มี
การดำเนินการ

(๗) สร้างทายาทเกษตรกรเรื่องทักษะการช่างและทักษะการใช้เครื่องจักรกล
การเกษตร โดยเฉพาะทักษะการขับรถแทรกเตอร์

/(๗) สร้างทายาท...

ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

(๑) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณส่งเสริมองค์ความรู้ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี
ให้เกษตรกรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง อาจแบ่งเป็นโซน เช่น โซนเลี้ยงสัตว์ ก็ทำนวัตกรรมเกี่ยวกับปศุสัตว์
โซนปลูกพืช ก็ทำนวัตกรรมเกี่ยวกับพืช โซนแปรรูปอาหาร ก็ส่งเสริมเทคโนโลยีการแปรรูป จากนั้นจึงให้
เกษตรกรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

(๒) การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรให้เกษตรกร ควรพิจารณาถึงศักยภาพของ
แต่ละกลุ่ม ควรจะสนับสนุนกลุ่มที่สมาชิกมีความต้องการ มีความพร้อม อย่างน้อยสมาชิกกลุ่มต้องมีผู้มีความรู้
พื้นฐานด้านช่างด้วย

(๓) เมื่อสนับสนุนแล้ว ควรมีการติดตามประเมินผลการใช้ประโยชน์เครื่องจักรกล
การเกษตรที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรทิ้งระยะเวลาห่างจนเกินไป (ปีละครั้ง) จะได้มีการใช้ประโยชน์อย่าง
เต็มประสิทธิภาพ

แผนการดำเนินงานต่อไป

- (๑) ปรับปรุงรายงาน
- (๒) จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
- (๓) นำเสนอร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อคณะกรรมการวิชาการ
- (๔) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าเนื้อหาและผลการศึกษายังมีข้อมูลค่อนข้างน้อยเกินไปสำหรับ
เอกสารวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยอาจจำเป็นต้องปรับลดระดับจากเอกสารวิจัยเป็นเอกสารวิชาการหรือเอกสารปฏิรูป
ที่ดิน หรือผู้วิจัยอาจปรับรูปแบบการศึกษาและหัวข้อวิจัยให้สอดคล้องกับกรณีศึกษาหรือข้อมูลที่มีอยู่ ณ
ปัจจุบัน เช่น การศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร หรือการให้กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์
SWOT เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพความเป็นจริง เป็นต้น

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ

ในที่ประชุม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผลการศึกษาและเนื้อหาในบทอื่น ๆ ยังมีข้อมูลค่อนข้างน้อยเกินไปเมื่อเทียบ
การทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ ที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และบางประเด็นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
การวิจัย ดังนั้น ต้องตัดทอนหรือลดข้อมูลในบทนี้ลง นอกจากนี้ผู้วิจัยควรตั้งเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยว่า

อะไรคือประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำเอาทฤษฎีหรือเครื่องมือวิจัยมาช่วยในการค้นหาคำตอบ เช่น CIPP Model และ SWOT Analysis เป็นต้น ซึ่งหากผู้วิจัยต้องการใช้ SWOT Analysis ควรทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นโดยใช้ TOWS Matrix ส่วนผลการศึกษา แม้จะไม่ได้คำตอบหรือผลตามที่คาดหวังไว้ แต่ก็ถือว่าเป็นประโยชน์ทั้งหมด เพราะเป็นการเรียนรู้และอาจนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ได้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ข้อมูลในบทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมมีเนื้อหาเยอะกว่าผลการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถตัดทอนเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกได้ เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ๔.๐ เพราะเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นภายหลังก่อตั้งกลุ่มแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยควรใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT ร่วมกับข้อมูลด้านปัญหาอุปสรรคในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้วิจัยอาจต้องศึกษากรณีตัวอย่างที่เป็น Best Practice ในด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็น Benchmark สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ สำหรับข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยควรนำผลมาใช้ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้วิจัยสามารถใช้เครื่องมือ PEST Analysis ในการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของกรณีศึกษา โดยอาจเพิ่มปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และควรศึกษากลไกการบริหารจัดการกลุ่มหรือสหกรณ์เพิ่มเติม

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าข้อมูลส่วนใหญ่ในเล่มวิจัยยังเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร ผู้วิจัยควรศึกษาในรายละเอียดด้านอื่น ๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้ทราบว่าใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานของกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจค้นพบข้อมูลที่น่าสนใจหรือผลสำเร็จอื่น ๆ ของกลุ่ม นอกเหนือจากข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคเพียงอย่างเดียว และควรมีการเพิ่มเติมบทวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบแผนภาพหรือรูปแบบอื่น ๆ ที่น่าสนใจ โดยงานวิจัยนี้ถือว่าเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันเครื่องจักรกลเข้ามามีบทบาทในภาคการเกษตรมากขึ้น และอาจเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตร เช่น การขาดแคลนแรงงาน และเกษตรกรสูงอายุ เป็นต้น

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่ารูปแบบการเขียนยังไม่ค่อยมีแนวทางที่ชัดเจน ผู้วิจัยอาจวิเคราะห์ภาพรวมพื้นที่ทั้งหมดก่อนว่ามีขนาดเท่าไร ความต้องการในการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรมีมากน้อยเพียงใด จากนั้นวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มว่า สามารถบริหารจัดการเครื่องจักรกลการเกษตรที่มีอยู่ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของคนในพื้นที่ได้อย่างไร ซึ่งอาจวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis จากนั้นจึงค่อยสรุปแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มและข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนงาน

นางดารณี ชนะชนม์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ หลายประเด็นมีความน่าสนใจ แต่บางประเด็นที่ไม่สอดคล้องสามารถปรับลด

เนื้อหาหลังได้ และอาจเพิ่มขอบเขตการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมในประเด็นอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น การบริหารจัดการ
เครื่องจักรกล การต่อยอดเพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่ม และการใช้เครื่องจักรกลเพื่อการลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย

๑. นายวิสุทธิ์ เลิศไกร ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตร
๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน /มติที่ประชุม...
๓. นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปริมณฑล

๔.๑.๕. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
ตำบลoleyวังไสย์ อำเภอกลาง จังหวัดley

โดย นางสาวนพพร จาริชา นักวิชาการปฎิรูปที่ดินชำนาญการ
สำนักงานการปฎิรูปที่ดินจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑. เพื่อการศึกษาศาสนาสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
๒. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
๓. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคม

เศรษฐกิจพอเพียง

๔. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
๓. ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อเกษตรกรและสนองตามนโยบายของ ส.ป.ก.

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินที่เข้าร่วมโครงการฯ หมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย จำนวน ๑๐๐ ราย

กลุ่มตัวอย่าง : การสุ่มตัวอย่างที่มีประชากรขนาดเล็กใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มประชากรทั้งหมด คือ จำนวน ๑๐๐ ราย ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย ๘๐ ราย โดยมีการนัดสัมภาษณ์เกษตรกรผ่านผู้นำชุมชน สามารถทำการสัมภาษณ์ได้ทั้งสิ้น จำนวน ๘๕ ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล : ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. จัดทำแผนการออกเก็บข้อมูลเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง
๒. ประสานงานกับผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน เพื่อบันทึกหมายเลขตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้วิจัย

สัมภาษณ์ตามแผน

๓. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้ในแต่ละหมู่บ้านด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล : ผู้วิจัยนำข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมจากแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำมาจัดหมวดหมู่และลงรหัสข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร / การวิเคราะห์ข้อมูล... y) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

สภาพสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย ๔๗.๕๙ ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ทางสังคม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย ๔.๖๖ คน

สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย ๒.๙ คน เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย ๓๙.๙ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อปี ๑๗๓,๓๘๑.๑๘ บาท เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๑๓๒,๗๔๘.๗๖ บาท เกษตรกรมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๖๔,๔๑๘.๖๔ บาท

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมฯ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรส่วนมากไม่ค่อยมีความรู้ แนวคิดจึงมาจากค่านิยม ประเพณี ที่ทำต่อ ๆ กันมา ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ควรทำงานแบบเชิงรุก (๑ ราย)

ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรมีโอกาสน้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ควรให้โอกาสเกษตรกรให้มากขึ้น (๑ ราย)

ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรส่วนมากยังไม่ค่อยได้รับผลประโยชน์จากโครงการนิคมฯ เนื่องจากยังไม่ได้เริ่มดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามโครงการ อยากให้เจ้าหน้าที่จัดทำโครงการที่เหมาะสมกับพื้นที่ และดำเนินการในขั้นตอนต่อไป (๑ ราย)

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีข้อเสนอแนะคือ เจ้าหน้าที่ควรให้โอกาสเกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้มากขึ้น (๒ ราย)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- ๑) เกษตรกรควรให้ความร่วมมือในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่านี้
- ๒) เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง
- ๓) เกษตรกรไม่ควรส่งตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรม หรือหากจำเป็นควรมอบหมายให้บุคคลในครอบครัวที่ปฏิบัติงานร่วมในแปลงเข้ารับการฝึกอบรมแทน

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ

/๓.) เกษตรกร...

- ๑) ควรศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่ให้ครบทุกด้าน
- ๒) หลังจากได้ข้อมูลและทำการศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่และเกษตรกรแล้ว ควรให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่มพร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการตามกิจกรรมอาชีพที่เกษตรกรสนใจเข้าร่วม และร่วมวางแผนการดำเนินงานระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเส้นทางการตลาดพืชเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐาน GAP ที่เจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนจัดฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่นิคมฯ
- ๓) ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรในโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔) สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR=Participatory Action Research) เพื่อใช้ในการพัฒนาแผนและกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้กล่าวว่าผลงานออกมาเต็มรูปแบบ โดยในภาพรวมรับได้ เนื้อหาของงานวิจัยในส่วนการนำไปใช้ประโยชน์ ข้อมูลบางส่วนอาจล้าสมัยเพราะงานวิจัยชิ้นนี้ได้จัดทำไว้นานแล้ว แต่ถ้าจะนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็น Base Line ในการที่เราจะลงพื้นที่อีก หรือข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้ในโครงการของพื้นที่อื่น และอาจใช้รูปแบบของงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้วางไว้เป็นแนวทางในการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ได้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าอยากให้อธิบายเพิ่มเติมสาเหตุที่เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การเขียนรายงานยังไม่ได้เรียบเรียงเรื่องราวตามลำดับ ข้อมูลบางอย่างหากไม่มีความชัดเจนควรตัดออก ให้เลือกนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน และเด่น ๆ ควรมีการวิจารณ์ และอภิปรายผลของการศึกษากับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดู จะทำให้มีข้อเสนอดี ๆ ออกมา อาจเริ่มต้นด้วยการเขียนข้อมูลทั่วไปก่อนแล้วต่อด้วยการตรวจสอบสมมุติฐานว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในแต่ละช่วง

นางดารณี ชนะชนม์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เป็นงานวิจัยที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ในการตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ มีการสรุปเป็นประเด็น การเรียบเรียงศึกษาตามตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

มติที่ประชุม อนุมัติให้เป็นผลงานวิจัย โดยให้มีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ และออกเลขเอกสารได้

เรื่องที่ ๔.๒ พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้า เอกสารวิชาการ จำนวน ๒ เรื่อง

๔.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผ้าทอธรรมชาติในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดสกลนคร และจังหวัดมุกดาหารภายใต้ความร่วมมือ /เรื่องที่ ๔.๒... ภาครัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดย	นางสาวประภัสรา ขอรรัตน์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นางสาวนภาพร วงศ์คณิต	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ สำนักวิชาการและแผนงาน
	นางสาวสงกรานต์ ตะนนท์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร
	นางสาวแพรววี เคหะสุวรรณ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์การศึกษา

- ๑) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการในการแลกเปลี่ยนการผลิต และการตลาดผลิตภัณฑ์ ผ้ายธรรมชาติ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้กับวิสาหกิจชุมชนเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๒) เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) องค์ความรู้ด้านเทคนิคการผลิต การแปรรูป และการตลาดผ้าฝ้ายธรรมชาติ เพื่อพัฒนา อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๒) การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่าง ส.ป.ก. และกรมคุ้มครอง และพัฒนาที่ดิน สปป.ลาว

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) การจัดทำโครงการ การลงพื้นที่สำรวจ และเก็บข้อมูล ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ฝ้ายย้อมครามนางเต็ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร และวิสาหกิจชุมชนทอผ้าฝ้าย และแปรรูป เป็นเสื้อผ้าตำบลนาโสก บ้านเหล่าป่าเป็ด ตำบลนาโสก อำเภอมือง จังหวัดมุกดาหาร
- ๒) การดำเนินโครงการประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ การประชุม ณ แขวงเวียงจันทน์ และ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว
- ๓) การนำเสนอโครงการผ่านการประชุมคณะทำงานร่วมด้านเกษตร ไทย – ลาว
- ๔) การดำเนินโครงการประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ณ แขวงเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง สปป.ลาว
- ๕) ติดตามการถ่ายทอดองค์ความรู้
- ๖) สรุปโครงการ และวางแผนพัฒนาผ้าทอธรรมชาติ การย้อมคราม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด

ข้อสรุปเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

จุดแข็งของผ้าทอธรรมชาติ สปป.ลาว ที่สามารถนำมาปรับใช้

- ๑) การสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย
 - ๒) สปป.ลาวมีการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับผู้ที่อยู่ในธุรกิจการทอผ้า ให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม เทียบเท่า หรือมากกว่าการทำงานประเภทอื่น ๆ เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่
 - ๓) สร้างตราสินค้า เกิดความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า
 - ๔) สร้างคุณค่าทางสังคมให้กับตราสินค้า
 - ๕) มีการบริหารจัดการในรูปแบบของธุรกิจเอกชน และ / ให้ผลตอบแทน... ้ย
- สามารถเข้าถึงได้ง่าย

๖) มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สนับสนุนช่องทางการตลาด

๗) กิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนการตลาด

ข้อสรุปในการดำเนินโครงการ

- ๑) ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ตั้งงบประมาณไว้ ๒๓๗,๔๐๐ บาท ใช้งบประมาณ ๑๘๓,๗๑๒.๕๗ บาท
- ๒) ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ตั้งงบประมาณไว้ ๒๓๑,๒๐๐ บาท ใช้งบประมาณ ๑๙๒,๕๒๖.๒๓ บาท
- ๓) บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัดสามารถเก็บเกี่ยว ประสพการณ์ที่รับจากการประชุม/แลกเปลี่ยน/การศึกษาดูงานในพื้นที่ และถ่ายทอดต่อการพัฒนา ด้าน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอธรรมชาติให้กับกลุ่มวิสาหกิจได้

ปัญหาอุปสรรค

ข้อจำกัดในการตั้งงบประมาณหน่วยงานผู้ร่วมโครงการฝ่ายลาว

- ๑) กรมคุ้มครองและพัฒนาที่ดินสิทธิกรรม (DALaM) ไม่สามารถตั้งงบประมาณเพื่อ แลกเปลี่ยนประสพการณ์กับกลุ่มสมาชิกในวิสาหกิจฯ ทั้ง ๒ แห่งในประเทศ
- ๒) เกิดอุทกภัยในเขตลาวใต้ ทำให้การประชุมคณะทำงานร่วมด้านการเกษตรลาว – ไทย (JAWG) ครั้งที่ ๔ ต้องเลื่อนออกไปอย่างไม่มีกำหนด
- ๓) การตั้งงบประมาณเพื่อการเดินทางไปต่างประเทศชั่วคราวของ ส.ป.ก. จำเป็น ต้องเป็นไปตามแผนที่ได้เสนอให้กับสำนักงบประมาณ
- ๔) ลดระยะเวลาโครงการฯ ลงจาก ๓ ปี เป็น ๒ ปี

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ข้อเสนอแนะต่อการต่อยอดโครงการ คือ การได้รับการสนับสนุนจากทั้งส่วนกลาง และในพื้นที่ ในด้านงบประมาณ และด้านกำลังคน
- ๒) ข้อเสนอแนะต่อการทำโครงการร่วมกับประเทศในแถบอาเซียนที่มีข้อจำกัดด้าน การตั้งงบประมาณ คือ ควรเสนอโครงการผ่านคณะทำงานร่วมด้านการเกษตรแบบทวิภาคี และผู้จัดทำ โครงการฯ ควรศึกษา และแลกเปลี่ยนด้านงบประมาณ และข้อจำกัดต่าง ๆ

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ

ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าความร่วมมือคืออะไร เป้าหมายของการพัฒนาการผลิตและเพิ่มมูลค่าผ้าทอภายใต้ความร่วมมือนี้คืออะไร ใครเป็นผู้ผลิต เมื่อผลิตแล้วจะเพิ่มมูลค่ากับประเทศใด หรือเพิ่มมูลค่าทั้งสองประเทศซึ่งยังไม่เห็นขอบเขตที่ชัดเจน

นางอาทิตยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและตั้งข้อซักถามว่า งานนี้เป็นงานวิจัยที่ผู้วิจัยลงไปเก็บข้อมูล หรือเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือเป็นสรุปผลการดำเนินงานการดูงานที่ สปป.ลาว ประเด็นยังไม่ค่อยชัดเจน แต่จากเจตนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นน่าจะเป็นงานที่ดี คือมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องผ้า /นางอาทิตยา... างก็โดดเด่นไม่แพ้กัน

แต่หากจะทำงานชิ้นนี้เป็นงานวิชาการมีความคิดเห็นว่างานดังกล่าวเป็นเหมือนรายงานการไปต่างประเทศที่ยังไม่มีเนื้อหาในเชิงวิชาการมากนัก ผู้วิจัยอาจจะต้องเติมเนื้อหาเพิ่มเข้าไปให้ชัดเจนว่าสรุปแล้วเรื่องนี้ผู้วิจัยต้องการทำอะไร หากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อแรกว่าต้องการศึกษาผลการดำเนินงานในการแลกเปลี่ยนการผลิตสินค้าฝ่ายธรรมชาติ และถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้กับวิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ดังนั้น สิ่งที่ควรจะได้เห็นจากผลการศึกษาครั้งนี้คือ ขั้นตอน กระบวนการการทำงาน ผลการดำเนินงาน และองค์ความรู้ที่ได้มาคืออะไร ซึ่งจะตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งได้ทั้งหมด

ส่วนข้อที่สองเป็นสิ่งที่ตามมา แต่ไม่สอดคล้องกัน เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยต้องไปทบทวนวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับซึ่งก็คือ องค์ความรู้การผลิต การแปรรูป และการตลาดให้สอดคล้องกันกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อที่สองตั้งมาไว้ว่าได้การสร้างความร่วมมือ แสดงว่าตอนนี้เราไม่มีความร่วมมือใช่หรือไม่ ดังนั้น งานชิ้นนี้จึงยังเป็นกึ่งรายงานผลการดำเนินงาน แต่หากดูตามเจตนา ผู้วิจัยต้องการศึกษาองค์ความรู้ของ สปป.ลาว ที่บอกไว้ในข้อ ๑.๓.๑ ใช่หรือไม่ และจะเก็บข้อมูลจากที่ใด

นางสาวประภัสรา ขอรรัตน์ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้อธิบายต่อข้อซักถามว่า กลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ (กคร.) เป็นผู้ประสานงาน ส่วนผู้ที่จะต้องไปเก็บเกี่ยวองค์ความรู้คือเจ้าหน้าที่จังหวัดที่เข้าร่วมโครงการ เพราะฉะนั้นถ้าหากจัดลำดับแล้ว ข้อที่สองอาจจะต้องมาก่อน กคร. จะต้องทำประเมินโครงการของกลุ่มว่าโครงการเป็นอย่างไร

นางอาทิตยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน :
ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าหัวข้อนี้น่าสนใจ แต่ต้องไปปรับและทบทวนวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาจริง ๆ นั้นคืออะไร เพราะวัตถุประสงค์กับเนื้อหาไม่มีความสอดคล้องกัน

วิธีการในบทที่ ๓ นั้นยังไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยต้องไปทบทวนว่าที่จะเก็บข้อมูลนั้นเป็นงานศึกษาประเภทใด กลุ่มคนที่จะศึกษาคือใคร เก็บข้อมูลอย่างไร เครื่องมือที่ใช้คืออะไร ขั้นตอนเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะวิเคราะห์อย่างไร ซึ่งต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจนครบถ้วน

การทบทวนวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยจะต้องดูจากวัตถุประสงค์ที่ปรับใหม่ว่าจะต้องทบทวนเรื่องอะไร หากเป็นวัตถุประสงค์เดิม คือผลการดำเนินงานและองค์ความรู้เรื่องผ้า หัวข้อที่จะทบทวนวรรณกรรมก็ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และต้องเป็นหัวข้อที่ชัดเจนเพื่อสื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ผู้วิจัยต้องกลับไปทบทวนบทที่ ๒ ใหม่ แต่ที่น่าเป็นห่วงคือบทที่ ๓ ซึ่งต้องเขียนใหม่ทั้งหมด

ส่วนบทที่ ๔ นั้นเป็นเพียงผลเบื้องต้น ยังไม่มีรายละเอียดมากนักในแง่ของผลการศึกษา เพราะยังไม่มีผลการดำเนินโครงการ ไม่มีองค์ความรู้ของทั้งสองประเทศและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ชัดเจน ผู้วิจัยต้องไปแยกประเด็นออกมา แล้วจึงจะจับทิศทางได้ว่า สิ่งที่ศึกษามีกระบวนการอย่างไร ได้ผลอย่างไร ได้องค์ความรู้อะไร และเป้าหมายที่ต้องการให้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้นั้น ผู้วิจัยมีวิธีการอย่างไร หรือเป็นเพียงโครงการการดูงานเพียงไม่กี่ครั้ง ซึ่งจะกลายเป็นข้อจำกัดของงานศึกษาของผู้วิจัยเอง

เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญคือผู้วิจัยต้องทำให้แน่ชัดว่า งานชิ้นนี้เป็นงานวิชาการที่จะต้องเก็บข้อมูลแล้วเอามาเขียน หรือเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นการปฏิบัติไปด้วยศึกษาวิจัยไปด้วย นอกจากนี้ เมื่อผลบทที่ ๔ ยังไม่ลงตัว บทที่ ๕ ก็ยังไปต่อไม่ได้ เพราะต้องรอผลในบทที่ ๔ ก่อน อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะดังกล่าวมาจากเอกสารที่นำเสนอ จึงยังไม่สามารถประเมินได้ว่าดีหรือไม่ดี เพราะผู้วิจัยน่าจะมีข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่จะมาเพิ่มเติม

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะว่า งานชิ้นนี้เป็นเหมือนโครงการระหว่างสองประเทศที่ต้องมีกระบวนการที่เกี่ยวกับเรื่องผ้า ผ้าฝ้าย และผ้าคราม สิ่งที่คาดหวังคือกระบวนการทั้งหมดในการทำผ้าคราม และองค์ความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญอาทิตยาได้กล่าวไปนั้น ทุกขั้นตอนในการทำควรจะต้องชัดเจน เช่น สปป.ลาวทำผ้าครามเพราะเหตุใด เพราะปลูกครามหรือไม่ ปลูกฝ้ายเองหรือไม่ กระบวนการทุกกระบวนการตั้งแต่การปลูกจนถึงการขายเป็นอย่างไร สถานการณ์ประเทศไทยเป็นอย่างไร เป็นต้น เมื่อเทียบสองกลุ่มนี้แล้วยังมองเห็นชัด ยกตัวอย่างเช่น บ้านนางเต็งอาจจะยังปลูกครามอยู่บางส่วน แต่ซื้อฝ้ายมา ส่วนอีกบ้านหนึ่งใช้โรงงานทำผ้าและซื้อครามมาทั้งหมด ควรจะบอกได้ว่าประเทศใดมีจุดเด่นอะไร ผู้วิจัยควรมองภาพรวมให้ได้ ผลสุดท้ายเป็นอย่างไร ประเทศไทยต้องการเมล็ดพันธุ์ครามจาก สปป.ลาวหรือไม่ หรือ สปป.ลาวต้องการเทคโนโลยีการทอจากประเทศไทยหรือไม่ เป็นต้น

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อซักถามว่า ตอนที่ผู้วิจัยไปที่ สปป.ลาว นั้น ได้เก็บข้อมูลมาหรือไม่ กระบวนการทั้งหมดดังที่ผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศกล่าวมาได้เก็บมาหรือไม่ ถ้าหากไม่เก็บข้อมูลมา งานที่ทำก็จะไม่ใช่แบบนั้นแล้ว เพราะไม่มีข้อมูลกลับมาด้วย หากเป็นการดูงานและจดบันทึกในแบบฟอร์มรายงานการไปต่างประเทศก็จะมีข้อมูลเพียงเล็กน้อย ไม่มีการไปเจาะจงว่าองค์ความรู้ในเรื่องนี้คืออะไร ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศได้กล่าวถึงเรื่องบ้านนางเต็ง ซึ่งไม่ได้มีแค่เรื่องผ้าฝ้ายกับผ้าครามเพียงเท่านั้น แต่ควรมีเรื่องอื่น ๆ ด้วย ต้องพิจารณาว่าช่องว่างของนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีนั้นเป็นอย่างไร ประเทศไทยมีอะไรไม่มีอะไร เด่นในเรื่องใด จึงจะนำมาแลกเปลี่ยนกันได้อันเป็นเรื่องของความร่วมมือ เราเห็นถึงองค์ความรู้ที่แท้จริงหรือไม่

นางสาวประภัสรา ขอรรัตน์ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้อธิบายต่อข้อซักถามว่าในส่วนที่นำเสนอไปนั้นมีข้อมูลอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย แต่ได้กล่าวข้ามไปและต้องเพิ่มข้อมูลอีก เพราะเจ้าหน้าที่ได้ทำการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลจำนวนมาก

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่ามีความกังวลในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยได้กล่าวว่า เจ้าหน้าที่จังหวัดเป็นผู้

เก็บข้อมูล การลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลนั้น ส่วนกลางไปด้วยหรือไม่ ถ้าไปด้วยก็ต้องมีส่วนร่วมในการช่วยเก็บข้อมูล ซึ่งนักวิจัยส่วนกลางจะต้องช่วยจังหวัดในการประมวลและวิเคราะห์ เพียงแค่จังหวัดเป็นเจ้าของพื้นที่เท่านั้น จึงคาดหวังว่า ถ้าหากเป็นงานศึกษาเช่นนี้ ต้องรีบไปเก็บและเจาะข้อมูล เพราะมีเวลาน้อย ผู้วิจัยอาจจะมิข้อมูล อยู่แล้ว ถ้าได้เขียนออกมาให้ชัดเจน ก็จะตอบโจทย์และปัญหาที่กรรมการได้ให้ความคิดเห็นไปทั้งหมด

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษายังไม่มีคำตอบชัดเจน หากพิจารณาถึงหัวข้อวิจัย งานทางความร่วมมือนั้นยังไม่ถูกต้อง เพราะเนื้อหากล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพ พัฒนากลุ่ม แต่ที่ผู้วิจัยตั้งชื่อเรื่องมานั้นมี ๒ หัวข้ออยู่ในเรื่องเดียวกัน ต้องทำให้มีความชัดเจนว่าจะกล่าวถึงการพัฒนาการผลิตผ้า หรือการสร้างความร่วมมือระหว่าง ส.ป.ก. กับ สปป.ลาว เพราะถ้าหากผู้วิจัยกำหนดได้ชัดเจนแล้วผู้วิจัยจะทราบว่าแนวทางคนละเรื่องกัน หากจะกล่าวถึงความร่วมมือ ก็ต้องกล่าวถึงความร่วมมือว่าเป็นอย่างไร สร้างอย่างไร แต่ถ้าจะทำเรื่องพัฒนากลุ่มผ้าก็ต้องเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ต้องปรึกษากับผู้ร่วมทีมวิจัยให้ชัดเจนว่าจะทำการศึกษาเรื่องใด เรื่องใดมีข้อมูลมากที่สุดก็ควรจะทำการศึกษา เรื่องใดที่ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มก็สามารถทำได้ และเห็นด้วยกับหัวข้อนี้เพราะอยากทราบองค์ความรู้เรื่องผ้าว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่ดำเนินการไปแล้วนั้นเอามาทำอะไรได้บ้าง ตัวเกษตรกรเองพัฒนาหรือไม่ การตลาดของทั้งสองประเทศเป็นอย่างไร ทำอย่างไรบ้าง

การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเรื่องการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานนี้ ผู้วิจัยควรทบทวนวรรณกรรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผ้า การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาคุณภาพผ้า หรือผ้าคราม การทำงาน ส.ป.ก. ไม่จำเป็นต้องทบทวนวรรณกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูป ต้องทบทวนวรรณกรรมส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ

ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า มีความคิดเห็นตรงกับที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าจะให้น้ำหนักที่ใด กำหนดขอบเขตเรื่องอะไร เรื่องความร่วมมือ หรือเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลผลิต อาจใช้โครงการความร่วมมือนี้เป็นหลัก เช่น สิ่งใดที่คิดว่าจะของ สปป.ลาว ทำแล้วก็นำมาพัฒนาในกลุ่มเกษตรกรของเรา เรื่องความร่วมมือเป็นเพียงโครงการเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน

ในส่วนหัวข้อเรื่องก็เป็นดังที่ผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรณได้กล่าวไป คุมีความคลุมเครือคล้ายจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือเท่านั้น นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับระบอบการปกครองของ สปป.ลาว ควรจะต้องอ้างอิงเอกสารว่ามาจากที่ใดอย่างถูกต้องด้วย เพราะมีความละเอียดอ่อนในเรื่องของความมั่นคง และไม่ทราบว่าจะเผยแพร่ไปที่ใดบ้าง

มติที่ประชุม อนุมัติ ให้เป็นเอกสารวิชาการ โดยให้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
วิชาการและกรรมการอ่าน จึงออกเลขเป็นเอกสารวิจัยได้ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่าน ๒ ราย ดังนี้

๑. นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธุ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๒. นางสาวจันทนา จิตรการคำ	ปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร

๔.๒.๒ แนวทางการพึ่งพาตนเองในการจัดเก็บน้ำระดับไร่นาตามแนวทางศาสตร์พระราชา

ในเขตปฏิรูปที่ดิน

โดย นายปราโมทย์ จิตต์สกุล

วิศวกรการเกษตรชำนาญการ

สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การจัดทำ

เพื่อจัดทำคู่มือให้เกษตรกรในการนำไปใช้เกี่ยวกับการจัดเก็บ
ศาสตรพระราชในเขตปฏิรูปที่ดิน /วัตถุประสงค์การจัดทำ...

ผลการศึกษา

องค์ประกอบของคู่มือจะประกอบด้วยการน้อมนำศาสตรพระราชไปปฏิบัติ หลักการจัดเก็บ
น้ำระดับไรนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง ศาสตรพระราชสู่การปฏิบัติ

หลักการและทฤษฎีศาสตรพระราชเพื่อให้เกษตรกรมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้ มั่นคง
และยั่งยืน นำไปสู่การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ การสร้างป่า ๓ อย่าง ประโยชน์
๔ อย่าง (พอกิน พออยู่ พอใช้) ผลที่ตามมา คือ เป็นการเพิ่มป่า เพิ่มแหล่งน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดิน
และลดความเหลื่อมล้ำ

หลักการคำนวณตามศาสตรพระราช โดยคำนวณการจัดเก็บน้ำฝนในพื้นที่ของตนเอง คือ
๑ ตารางวา = ๔ ตารางเมตร ๑๐๐ ตารางวา = ๔๐๐ ตารางเมตร (๑ งาน) ๔ งาน = ๔๐๐ ตารางวา =
๑,๖๐๐ ตารางเมตร (๑ ไร่)

หลักการคำนวณน้ำ และออกแบบกิจกรรมการเกษตร ทำให้ได้ข้อมูล คือ พื้นที่นา ๑ ไร่ ใช้น้ำ
๑,๐๐๐ ลบ.ม./ปี โคก (ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง) ๑ ไร่ ใช้น้ำ ๑,๐๐๐ ลบ.ม./ปี ปลุกพืช ๑ ไร่ ใช้น้ำ
๑,๐๐๐ ลบ.ม./ปี เลี้ยงวัว ๑ ตัว ใช้น้ำ ๕๐ ลิตร/วัน น้ำใช้อุปโภค,บริโภค ใช้น้ำ ๖๐ ลิตร/วัน

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน :

ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าคุณคู่มือเล่มนี้เป็นคู่มือในลักษณะของการพึ่งพาตนเอง เน้นให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองในการ
จัดเก็บน้ำระดับไรนา ซึ่งเราสามารถใช้ศาสตรพระราช ถ้าพูดให้เข้าใจง่ายมากขึ้นนั่นก็คือ โคกหนองนาโมเดล
คำว่า โมเดลก็คือแบบจำลอง โดยการจำลองตามสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นโคก
เป็นหนอง เป็นนา อย่างกรณีพื้นที่ ส.ป.ก. เป็นพื้นที่ต้นน้ำน่าจะเหมาะกับการทำฝายมีชีวิต คู่มือเล่มนี้เป็น
การนำหลักวิชาการในการสำรวจปริมาณน้ำเพื่อมาเก็บกักในพื้นที่ของเราเอง เพื่อพึ่งพาตนเอง

เพราะฉะนั้นถ้าจะทำแนวคิดตรงนี้ให้มีความชัดเจน ก็คือการคำนวณปริมาณน้ำจากข้อมูลฝน
ที่จะตกในพื้นที่ของเรา ให้เกิดเป็นโคก แล้วกักเก็บน้ำ เพื่อที่จะคำนวณน้ำเป็นแนวทางที่นำมาให้เกิดเป็น
หนอง ดังแนวคิดตามศาสตรพระราช เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเชิงอนุรักษ์ และใช้แหล่งน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็น
แนวทางที่นำมาให้เกษตรกรได้ทำเป็นแนวคิดแบบง่าย ๆ เพื่อพึ่งพาตนเองโดยที่ไม่ต้องอาศัยน้ำจากพื้นที่
ชลประทาน ก็จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องเกษตรพอเพียงด้วย ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอในแนวคิดด้านการ
จัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นสิ่งที่คุณปราโมทย์ได้พยายามศึกษามาเป็นต้นแบบเพื่อที่จะทำเป็นคู่มือ

ไปแจกจ่ายให้เกษตรกร สามารถนำไปใช้ในการวางแผนแปลงพื้นที่คร่าว ๆ อย่างง่าย จริง ๆ มีหลักทางวิศวกรรมมากมายที่สามารถนำไปให้เกษตรกรคิด ในเรื่องของการคำนวณทางวิศวกรรมเชิงประยุกต์ในเล่มไม่ได้มีการอธิบายไว้ ควรจะมีการขยายความเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้น

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ

ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าฝากดูเนื้อหาบางตัว เช่น เรื่องหลักปรัชญา ควรจะต้องมีคำว่า ของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เพราะในบทที่ ๑ ขึ้นต้นมาด้วยหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะใส่เนื้อหาเพิ่มเติม เพราะดูเรื่องอื่น ๆ ส่วนมากจะกล่าวถึง โคกหนองนา เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นส่วนใหญ่

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นหัวข้อที่มีประโยชน์ จากการทวนโจทย์ท่านรัฐมนตรีช่วยฯ ต้องการให้เกษตรกรมีคู่มือคำนวณน้ำแบบง่าย ๆ ซึ่งถ้าเอาคู่มือเล่มนี้ไปให้เกษตรกร คิดว่าควรจะต้องปรับเนื้อหาให้สามารถอ่านแล้วเข้าใจง่ายกว่านี้ สมมติถ้าเกษตรกรหยิบมาใช้แล้วสามารถนำมาใช้ได้เลยนั้น ก็ควรจะทำให้ดูเข้าใจง่าย จึงเห็นว่าในเรื่องเนื้อหาควรจะต้องเรียบเรียงอีกครั้ง และแต่ละเรื่องควรมีหัวข้อให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถดูง่าย สามารถทำให้เกษตรกรเห็นแล้วเข้าใจเลย เช่น การทำหัวข้อให้ดูตัวใหญ่ ในส่วนเนื้อหาที่มากควรแยกเป็นเรื่อง ๆ และไม่ควรใส่ข้อความมากเกินไป

นายปราโมทย์ จิตต์สกุล วิศวกรการเกษตรชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้ชี้แจงว่าจริง ๆ แล้วมีอีก ๑ รูปแบบ

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าย่นย่อให้ข้อเสนอแนะในเล่มนี้ คือถ้านำเสนอเล่มนี้ ก็ต้องพิจารณาเล่มนี้ ถ้าบอกว่าเล่มนี้คือเล่มที่ทำให้เกษตรกรใช้ จะขอรวบรวมช่วยทำการเรียบเรียงหัวข้อให้ชัด ถ้าจะให้สามารถเข้าใจง่ายขึ้นควรจะเน้นรูปภาพ เช่น รูปที่ใส่มาใน powerpoint นี้ มีความสวยงาม ดูแล้วเข้าใจง่าย ก็จะสามารถทำให้เกษตรกรเข้าใจง่ายขึ้น แต่อย่างกรณีตัวอย่างที่ออกแบบมา เช่นในหน้า ๒๙ ที่มีการขยายความออกมาให้เกษตรกรเห็นตัวอย่าง แบบนี้ก็ดูสวยงาม เข้าใจง่าย เพราะถ้าเป้าหมายเป็นเกษตรกรควรทำตามแบบที่นำเสนอในสไลด์ ดูแล้วเข้าใจง่ายดี มองเห็นแล้วสามารถคำนวณได้เลย ยกตัวอย่าง สมมติที่ดินอยู่ ๔ ไร่ เป็นที่โล่ง ๆ อยากรู้ว่าถ้ามีฝนตกในปีหนึ่ง ๆ ปริมาณเท่านี้... ถ้ามีที่ดินเท่านี้... ต้องการกักเก็บน้ำปริมาณเท่านี้... ต้องขุดสระขนาดเท่าไร หรือต้องทำอะไรบ้าง เพราะผู้อ่านไม่ทราบเรื่องงานวิศวกรรมเลย แต่จากคู่มือเล่มนี้ทำให้ทราบว่าถ้าอยากจะกักเก็บน้ำให้ได้ปริมาณเท่านี้...จะต้องทำอะไร ในส่วนนี้เป็นความรู้สึกจากคนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ เพราะบางส่วนของขนาดเป็นเจ้าหน้าที่เองยังไม่เข้าใจ แต่เนื้อหาที่มีความครบถ้วน ต้องขอชื่นชม แต่การเรียบเรียงอาจจะต้องไปปรับปรุงให้สามารถดูแล้วเข้าใจง่ายกว่านี้

นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน :

ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าย่นย่อเนื้อหาในเล่มหากมีการนำเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ควรจะต้องมีการอ้างอิงถึงที่มาของข้อมูลด้วย เช่น ทฤษฎีใหม่ นำมาจากไหนก็ต้องมีการอ้างอิงด้วย

รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : รองประธานกรรมการ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าข้อเสนอแนะหลัก ๆ คือ ฝากไว้ในเรื่องของการทำอย่างไรให้อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ง่าย เพราะภาพ ๑ ภาพ ให้ความหมายได้มากกว่าคำเขียน ๑,๐๐๐ คำ ขอให้ปรับเรื่องเทคนิค การใช้สีว่าจะทำอย่างไรให้เกษตรกรเข้าใจง่าย เรื่องอื่น ๆ ไม่มีปัญหาอะไร

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน ในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เมื่ออ่านเนื้อหาในรูปเล่มแล้ว ควรจะเป็นเอกสารปฏิรูปที่ดินเพราะพิจารณาจากเนื้อหาไม่ควรเป็นเอกสารวิชาการ คือ จัดอยู่ในกลุ่มผลงานวิชาการแต่เป็นเอกสารปฏิรูปที่ดิน

มติที่ประชุม อนุมัติให้ผ่านเป็นเอกสารปฏิรูปที่ดิน และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ วิชาการ และระดับผลงานเป็นเอกสารปฏิรูปที่ดิน โดยแต่งตั้งกรรมการอ่าน 3 ราย ดังนี้

๑. นายประกอบ ยิ่งชล ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน
๒. นายธราวุฒิ ไก่แก้ว วิศวกรการเกษตรชำนาญการ
๓. นายประเสริฐ กองสง นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๕๑ น.

(นางสาวเกียร เม้าทอง)
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นายประเสริฐ กองสง)
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(นางดารณี ชนชนม)
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน